

ISSN 2959-1953

ISSN 2959-1961

<https://osvita.eeipsy.org>

<https://doi.org/10.38014/osvita.2024.94.09>

МОЗУЛЬ І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
початкової освіти,
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
вчитель англійської мови Сопицької
філії Есманьської ЗОШ I-III ступенів,
м. Глухів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

MOZUL I.V. Peculiarities of forming communicative competence of primary school students through folklore in English language lessons. *The article is devoted to the study of the peculiarities of forming communicative competence in primary school students during English language lessons through the use of folklore materials. It explores the potential of small forms of children's folklore (poems, rhymes, songs, riddles) as an effective means of creating an authentic language environment. The role of folklore in developing students' phonetic, lexical, grammatical, and communicative skills, as well as enriching their cultural experience, is analyzed. Practical recommendations for integrating folklore elements into lesson structures to enhance motivation and learning effectiveness are proposed.*

Key words: foreign language, English language, language training, foreign language competence, education, learning, elementary school, primary school students, younger students.

МОЗУЛЬ І.В. Особливості формування комунікативної компетентності учнів початкової школи засобами фольклору на уроках англійської мови. *Стаття присвячена дослідженню особливостей формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови із використанням фольклорних матеріалів. Розглянуто*

потенціал малих форм дитячого фольклору (віршів, лічилок, пісень, загадок) як ефективного засобу створення автентичного мовного середовища. Проаналізовано роль фольклору у розвитку фонетичних, лексичних, граматичних та комунікативних навичок учнів, а також у збагаченні їхнього культурного досвіду. Запропоновано практичні рекомендації щодо інтеграції фольклорних елементів у структуру уроків для підвищення мотивації та ефективності навчання.

Ключові слова: іноземна мова, англійська мова, мовна підготовка, іншомовна компетентність, засоби фольклору, освіта, навчання, початкова школа, учні початкових класів, молодші школярі.

1. Постановка проблеми

Зміни, що відбуваються в сучасному інформаційному світі, вихід України до Європейського та світового простору вимагають певного перегляду установлених позицій щодо іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування, а це зумовлює пошук нових пріоритетів у навчанні цього предмета як одного з компонентів загальної освіти.

У початковій школі закладаються основи володіння іноземною мовою: формуються пропедевтичні засади фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок та вмінь аудіювання, говоріння, читання та письма. Основне призначення іноземної мови як освітньої галузі «Мова і література» за Державним стандартом початкової освіти – сприяти оволодінню учнями всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення, базовими вміннями і навичками використання мови в різних сферах і ситуаціях. Стратегічно важливою для мовного компонента є комунікативна компетентність, яка є невід’ємною складовою структури змісту сучасної освіти за Державним стандартом початкової освіти [2].

У світлі змін, що відбуваються в початковій освіті, ключові і предметні компетентності стали основними категоріями. Іншомовна комунікативна компетентність молодшого школяра – це особлива якість особистості, яка характеризується обсягом і якістю засвоєних знань, умінь і навичок іноземної мови, що формуються у процесі моделювання іншомовної діяльності, а також ставлення до означеної діяльності.

2. Виклад основного матеріалу

Пошук нових методів та способів навчання та викладання англійської мови є важливим та необхідним. Освітній процес з іноземної мови у закладах початкової освіти потребує осучаснення, оптимізації і вдосконалення шляхом

постійного пошуку умов використання методів, засобів, прийомів, спроможних забезпечити ефективність і результативність формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Процес формування іншомовної комунікативної компетентності в початкових класах має бути спрямований на озброєння учнів глибокими комунікативними вміннями, прищеплення комунікативних умінь і навичок, розвиток основ компетентності особистості, на формування їхнього ставлення до комунікативної компетентності та здатності усвідомлювати важливість даної проблеми у освітньому процесі та подальшому житті.

Одним із важливих способів формування комунікативної компетентності молодших школярів в процесі опанування іноземною мовою є використання дитячого фольклору. Результати теоретичного аналізу проблеми дослідження виявили увагу науковців до питань оптимізації системи навчання молодших школярів іноземної мови і значущість феномену фольклору в формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи. Формування іншомовної комунікативної компетентності засобами фольклору відбувається у процесі засвоєння системи лексичних і граматичних знань, опанування способами практичної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у роботі з фольклором.

Аналіз досвіду науковців і методистів довів, що для того, щоб учні мали уявлення про головні національні традиції, звичаї та країни, мова яких вивчається, а також сформовану систему навичок та вмінь, опирались на ці знання, для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів слід використовувати на уроках іноземної мови в початковій школі елементи англійського дитячого фольклору у вигляді його малих форм (римувань, лічилок, віршиків, пісень, скоромовок, прислів'їв). Фольклор створює на уроці особливу атмосферу країни, мова якої вивчається, пожвавлює освітній процес, вносить різноманітність, викликає позитивні емоції та створює високу мотивацію до вивчення мови.

Підручники для всіх початкових класів будуються за тематичним принципом. У підручниках зустрічаються усна народна творчість, вірші, скоромовки, римівки, лічилки. Різноманітна тематика текстів для читання представлена художніми творами різних жанрів: оповіданнями, віршами, казками, загадками. Аналіз підручників засвідчив, що в підручниках для 1-2 класів переважно представлені римівки, скоромовки, лічилки і невеликі за обсягом вірші на 4-8 рядків («Phonetic Drills and Rhymes»). У підручниках для 3-4 класів наведено більші за обсягом вірші, вже зустрічаються пісні, оповідання і казки повчального характеру (Songs, Poems, Fairytales). Автори підручників пропонують і види роботи та завдань до представлених у підручнику фольклорних творів («Action», «Play a game», «Sing», «Read», «Listen and repeat», «Point and sing»,

«Count and say», «Follow and read», «Role-play», «Ask and answer», «Mime»). Позитивним є включення словника в кінці підручників для 2-3-4 класів, що полегшує роботу з лексикою. Загалом в підручниках з англійської мови для початкової школи представлені фольклорні твори, але акцент робиться на віршах і невеликих римованих творах – скоромовках і лічилках, також слід зазначити, що вони наявні лише до окремих тем (Пори року, Дні тижня тощо).

Проблема підвищення ефективності формування означеної якості учнів може бути вирішена шляхом удосконалення процесу навчання завдяки урізноманітненню засобів фольклору, які використовуються в освітньому процесі, впровадження нових методів і прийомів роботи з ними, залучення учнів до виконання проблемних і творчих завдань, до активної взаємодії у процесі роботи з різними фольклорними творами. Розглянемо детальніше процес формування іншомовної комунікативної компетентності на уроках іноземної мови в початковій школі.

Іншомовна комунікативна компетентність є ключовою метою сучасної іншомовної освіти. Вона передбачає здатність використовувати іноземну мову для ефективного спілкування у різних життєвих ситуаціях. У початковій школі особливе значення мають автентичні матеріали, які мотивують дітей до вивчення мови. Дитячий фольклор є ефективним засобом для створення комунікативного середовища завдяки своїй простоті, ритмічності та емоційній привабливості.

Процес формування іншомовної комунікативної компетентності засобами фольклору включає кілька ключових компонентів:

- 1) лінгвістичний компонент, який включає формування знань про мовну систему (лексика, граматики, фонетика) і опанування базових мовних моделей через повторення і ритмічні тексти (лічилки, пісні).
- 2) Соціолінгвістичний компонент – передбачає використання фольклору для знайомства з культурними особливостями носіїв мови; розуміння соціальних норм мовленнєвої поведінки.
- 3) Прагматичний компонент – поєднує розвиток навичок адаптації мовлення до конкретної ситуації і відтворення фольклорних текстів у ігрових ситуаціях.

Охарактеризуємо основні етапи впровадження дитячого фольклору в освітній процес на уроках англійської мови у 1-4 класах:

- 1) мотиваційний етап – це ознайомлення дітей із захопливими текстами дитячого фольклору (пісеньки, віршики, загадки); використання ігрових форм (рухливі ігри, театралізація).
- 2) Етап активного засвоєння включає в себе розуміння текстів із супроводом жестів, рухів або мелодії, а також виконання завдань на повторення, відтворення та розпізнавання мовних конструкцій.

3. Творчий етап – це створення учнями власних текстів (лічилок, загадок) із використанням засвоєних лексичних одиниць або інсценування фольклорних творів у групах чи парах.

Методика впровадження фольклору в освітній процес включає:

- етап знайомства, для якого вчитель обирає автентичний матеріал відповідно до вікових особливостей;
- практичний етап, у ході якого учні заучують тексти, розігрують сценки, виконують пісні;
- творчий етап для створення власних лічилок, загадок, використання фольклору у творчих проектах.

Проаналізуємо основні етапи процесу формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів засобами фольклору:

- 1) мотиваційно-підготовчий етап являє собою ознайомлення учнів із культурою мови, що вивчається, через прості й зрозумілі зразки фольклору, і потребує використання ігрових елементів для залучення уваги (віршики, загадки, лічилки).
- 2) Навчальний етап – спрямований на фонетичний, лексико-граматичний розвиток, вдосконалення умінь і навичок аудіювання та говоріння. Фонетичний розвиток відбувається шляхом повторення та відтворення звуків, ритміки мови за допомогою скоромовок і пісень. Лексико-граматичний розвиток потребує вивчення слів і простих граматичних конструкцій у контексті віршів чи пісень. Розвиток аудіювання та говоріння здійснюється завдяки вправам на розпізнавання ключових слів та створення діалогів на основі прослуханого.
- 3) Практичний етап потребує виконання рольових ігор із використанням текстів фольклору, створення групових проєктів, наприклад, інсценування казок чи лічилок.
- 4) Рефлексивно-оцінний етап передбачає обговорення вражень від матеріалу, визначення нових слів і виразів, які діти вивчили, а також творчі завдання, такі як написання власних коротких віршів чи створення загадок.

Які ж переваги має використання дитячого фольклору на уроках англійської мови у початковій школі? Автентичність матеріалів – дитячий фольклор забезпечує доступ до природного мовного середовища; мотивація – ритмічність та грайливість текстів підвищують зацікавленість учнів; формування емоційного зв'язку – віршики та пісеньки створюють позитивну атмосферу на уроці; інтегративність – фольклор дозволяє поєднувати мовну, культурну й соціальну складові.

Наведемо деякі приклади з практики навчання учнів початкової школи іноземної мови. Лічилки – переважно використовуються для тренування лек-

сики та числівників, лічби та інтонації. Наприклад, «*One, two, buckle my shoe, Three, four, knock at the door*»; «*Eeny, meeny, miny, moe*».

Пісеньки – дозволяють інтегрувати мову із фізичною активністю, потрібні для навчання римування та вокабуляру. Наприклад, «*Head, shoulders, knees, and toes...*» або «*Twinkle, Twinkle, Little Star...*»

Загадки – розвивають логічне і критичне мислення учнів, мовлення та інтерес до вивчення мови. Наприклад, «*I'm tall when I'm young, And I'm short when I'm old. What am I?*» (A candle) або «*What has hands but can't clap?*»

Скоромовки – необхідні для розвитку правильної вимови здобувачів початкової освіти. Наприклад, «*Peter Piper picked a peck of pickled peppers*».

Роль фольклору в процесі навчання учнів 1-4 класів англійської мови:

- 1) фонетична компетентність – скоромовки та пісні допомагають покращити вимову, акцентуючи увагу на ритміці та інтонації;
- 2) лексична компетентність – через повторення слів у римованих рядках учні легко запам'ятовують нову лексику;
- 3) культурна компетентність – знайомство з традиціями англійських країн через їхні народні твори;
- 4) комунікативна компетентність – рольові ігри, засновані на фольклорі, дають можливість використовувати мову в контексті.

Практичне значення фольклору в опануванні англійською мовою:

- розвиток мовленнєвих навичок, адже діти вчать правильно вимовляти звуки, запам'ятовують лексику та граматичні конструкції;
- культурний аспект, оскільки дитячий фольклор знайомить учнів із традиціями та звичаями англійських країн;
- ігровий підхід, тому що використання ігор, лічилок і пісень підвищує мотивацію до навчання.

3. Висновки

Отже, формування іншомовної комунікативної компетентності в початковій школі за допомогою дитячого фольклору є дієвим підходом, що поєднує навчання з грою. Це сприяє розвитку мовленнєвих, когнітивних і соціальних навичок, а також створює позитивний емоційний фон, необхідний для ефективного навчання. Дитячий фольклор є унікальним інструментом формування іншомовної комунікативної компетентності у молодших школярів. Його використання сприяє підвищенню мотивації, розвитку мовленнєвих навичок і збагаченню культурного досвіду учнів. Малі форми фольклору (poems, songs, fairy tales, nursery rhymes, tongue twisters, riddles, proverbs, chants) є важливим засобом створення автентичного мовного середовища. Вони сприяють розвитку фонетичних, лексичних, граматичних навичок, а також забезпечують емоційне залучення учнів у освітній процес. Застосування

малих форм англomовного дитячого фольклору сприяє формуванню стійкої мотивації до вивчення англійської мови, збагаченню лінгвокультурного досвіду, а також ефективному розвитку комунікативної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. Київ: Шк. світ, 2007. 128 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Казачінер О. С. Сучасні форми та методи навчання англійської мови. Харків: Основа, 2010. 112 с.
4. Книга для вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання / упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 240 с.
5. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови / Переклад та адаптація Л.В. Биркун. Oxford: Oxford University Press, 1998. 480 с.
6. Кубарьков Г. Л. Англійська мова. Найновіший довідник школяра і студента. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2009. 480 с.
7. Куліш В. Г. Англійський буквар : дітям 6-8 років. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 144 с.
8. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-ге, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
9. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
10. Плахотник В. М. Теоретичні основи навчання іноземних мов у початковій школі : дидактико-методичний аспект : дис.... докт. пед. наук у формі наук. доп. : 13.00.01; 13.00.02. Київ : НДІ педагогіки, 1992. 52 с.

Transliteration of References:

1. Basina, A. (2007). *Metodyka vykladannya inozemnoyi movy v pochatkovij shkoli* [Methodology of teaching a foreign language in primary school]. Kyiv: Shk. svit. [in Ukrainian].
2. Derzhavnyj standart pochatkovoyi osvity [State Standard of Primary Education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Kazachiner, O. S. (2010). *Suchasni formy ta metody navchannya anglijs`koyi movy* [Modern forms and methods of teaching English]. Harkiv: Osnova. [in Ukrainian].

4. Knyga dlya vchytelya inozemnoyi movy: Dovidkovo-metodychne vydannya (2005) [A book for a foreign language teacher] / uporyad. O. Ya. Kovalenko, I. P. Kudina. Harkiv: TORSING PLYUS. [in Ukrainian].
5. Komunikatyvni metody ta materialy dlya vykladannya anglijs`koyi movy (1998) [Communicative methods and materials for teaching English] / Pereklad ta adaptaciya L.V. Byrkun. Oxford: Oxford University Press. [in Ukrainian].
6. Kubar`kov, G. L. (2009). Anglijs`ka mova. Najnovishyj dovidnyk shkolyara i studenta [English. The latest reference book for schoolchildren and students]. Donecz`k: TOV «VKF «BAO». [in Ukrainian].
7. Kulish, V. G. (2006). Anglijs`ky` bukvar : dityam 6-8 rokiv [English primer: for children 6-8 years old]. Donecz`k: TOV VKF «BAO». [in Ukrainian].
8. Metodyka vykladannya inozemnyh mov u serednih navchal`nyh zakladah: Pidruchnyk (2002) [Methodology of teaching foreign languages in secondary schools]. Vyd. 2-ge, vypr. i pererob. / Kol. avtoriv pid kerivn. S. Yu. Nikolayevoyi. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian].
9. Metodyka navchannya inozemnyh mov u zagal`noosvitnih navchal`nyh zakladah: pidruchnyk (2010) [Methodology of teaching foreign languages in general education institutions]. / L. S. Panova, I. F. Andrijo, S. V. Tezikova ta in. Kyiv: VCz «Akademiya». [in Ukrainian].
10. Plahotnyk, V. M. (1992). Teoretychni osnovy navchannya inozemnyh mov u pochatkovij shkoli : dydaktyko-metodychnyj aspekt: dys.... dokt. ped. nauk u formi nauk. dop. : 13.00.01; 13.00.02. [Theoretical foundations of teaching foreign languages in primary school: didactic and methodological aspect: extended abstract of candidate's thesis]. Kyiv : NDI pedagogiky. [in Ukrainian].

MOZUL Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Theory and Methods of Primary Education Department, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, English teacher, Sopych affiliate of Esman school of I-III degrees, Hlukhiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8331-9011>

E-mail: mozul.dubok@gmail.com

PECULIARITIES OF FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH FOLKLORE IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS